

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2019 р., м. Харків)**

**Харків
2019**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
Кафедра географії і методики викладання географії**

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2019 р., м. Харків)**

**Харків
2019**

УДК: 338.48:911: 37:502:551:63

Редакційна колегія:

О.Г. Стадник – к. пед.н., професор кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В. П. Воровка – д. г. н., доцент, завідувач кафедри екологічної безпеки та раціонального природокористування Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького;

А.В. Губа – д.пед.н, професор кафедри суспільно-правових дисциплін і менеджменту освіти Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.В. Піткевич – к.і.н, доцент, завідувач кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

Ю.І. Муромцева – к.е.н., доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди.

С.В. Некос – к.г.н, доцент кафедри географії та методики викладання географії Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди;

В.Д. Холодок – к.наук з держ управління, директор обласного комунального закладу "Харківський організаційно-методичний Центр Туризму".

До друку та в світ
дозволяю

Директор інституту інформатизації освіти
проф. А.І. Прокопенко

*Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
протокол 1 № від 11.03.2019*

Географія та туризм: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди (26 лютого 2019 р., м. Харків) / за заг. ред. проф. Стадника О.Г.- Харків:ХНПУ ім.Г.С.Сковороди, 2019. – 252 с.

У збірнику представлено матеріали, присвячені актуальним питанням сучасної географічної науки та туризмознавства.

Розглянуто проблеми фізичної та економічної географії, освітні тенденції у галузях географії, краєзнавства та туризму, висвітлено питання про стан і розвиток туризму, туристичних ресурсів і потоків у світі та Україні.

Для викладачів, аспірантів, магістрів, студентів вищих навчальних закладів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, наявність плагіату, імен власних та інших відомостей.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2019

ЗМІСТ

Розділ 1. Тенденції сучасної освіти у галузі географії, краєзнавства та туризму

С.І.Сисоєва

ПРОФЕСІЙНА ТУРИСТИЧНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ
І ПЕРСПЕКТИВИ 7

Ю. А. Олішевська,

ТЕНДЕНЦІЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ 13

Ю. І. Муромцева

ТУРИЗМ У ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІЙ РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ 17

О. В. Непша

АКСІОЛОГІЧНИЙ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХОДИ ДО
НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ
ШКОЛИ В ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 25

С.В.Жилін

КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ХАРКІВЩИНОЗНАВСТВА
ЯК ФОРМА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ
(ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД) 30

А.А. Сидоренко

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ НА
МЕТОД ПРОЕКТІВ 35

Розділ 2. Проблеми фізичної географії

В.В. Ігнатишин, Т. Й. Іжак, М. Б.Ігнатишин, А. В. Ігнатишин

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОФІЗИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЗАКАРПАТСЬКОМУ
ВНУТРІШНЬОМУ ПРОГІНІ 39

Л. В. Ільїн, М.П.Пасічник

РЕЧОВИННИЙ СКЛАД ДОННИХ ВІДКЛАДІВ ОЗЕРА ВЕЛИКЕ
ПІЩАНСЬКЕ (ВОЛИНСЬКЕ ПОЛІССЯ) 47

Л.А. Прохорова, О.В.Непша, Т.В.Зав'ялова

ОСНОВНІ РИСИ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ БАСЕЙНУ
РІЧКИ МОЛОЧНА 52

О. В. Непша, Д. К. Парінцев

ОСОБЛИВОСТІ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНОЇ БУДОВИ БЕРЕГОВОЇ
ЗОНИ КАРКІНІТСЬКОЇ ЗАТОКИ ЧОРНОГО МОРЯ 57

Г. В.Тамбовцев, О. В. Непша, Т.О. Сапун

ГІДРОЕКОЛОГЕОЛОГІЧНІ УМОВИ ПІДЗЕМНИХ ВОД
М. ДНІПРОРУДНЕ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ 61

Розділ 3. Сталий розвиток та ефективне природокористування

В. П.Воровка

ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИМОРСЬКИХ СМУГ –
ОСНОВА УПРАВЛІННЯ НИМИ **66**

В. А. Антоненко, Л. А. Василюк, О. В. Непша

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДИНАМІКИ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ТА
ВОДОВІДВЕДЕННЯ В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ **75**

Ю. Ф. Кобченко

ЛАНДШАФТНИЙ ПРИНЦИП У ТУРИЗМОЗНАВСТВІ **81**

Ю.М. Біла

СТАН ПОЛЕЗАХИСНОЇ МЕРЕЖІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ **87**

О.В. Непша, О.М.Яременко

ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ҐРУНТІВ ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ **91**

Г.В. Тамбовцев, К.С. Донцова, І.О. Комар

ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ЩОДО ОХОРОНИ ҐРУНТІВ ХЕРСОНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ **97**

В. О. Резуненко, Ю. Ф. Кобченко

МАТЕМАТИКО-СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ У ГАЛУЗІ
ТУРИЗМОЗНАВСТВА **103**

А. В. Мазур, В. А. Красномовець

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИЗМУ **109**

Розділ 4. Тенденції розвитку туристичної галузі в Україні й світі

І. Г. Смирнов

«OVERTOURISM»: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ, ЗАСТОСУВАННЯ В
УКРАЇНІ **113**

П. В. Романів

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО
ТУРИЗМУ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ **119**

Т. Г. Ткаченко, О.В.Бабаєва

ПРИВАБЛИВІСТЬ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ **128**

Л.М.Донченко, О.В.Непша, В.М. Іванова

БОТІЄВСЬКА ВЕС – ОБ'ЄКТ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В
ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ **131**

І.В.Горин, А.І.Ковальчук

СУТНІСНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОГО
ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ **136**

УДК 911.3:796.5 (477.7)

Лариса Михайлівна Донченко

*к.геогр.н., доцент, доцент кафедри туризму, соціально-економічної географії та краєзнавства
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь*

Олександр Вікторович Непша

*старший викладач кафедри фізичної географії і геології
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь*

Валентина Михайлівна Іванова

*старший викладач кафедри фізичної географії і геології
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь*

БОТІЄВСЬКА ВЕС – ОБ’ЄКТ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Стрімкий розвиток технічного прогресу в ХХ столітті стало поштовхом і для туристичного бізнесу, який почав освоювати нові напрямки туристичних маршрутів. Одним з таких напрямків є індустриальний туризм, завданням якого є дослідження різних територій, будівель та інженерних споруд виробничого або спеціального призначення. Головним завданням цього напрямку туризму є можливість отримання естетичного і психічного задоволення, а також задоволення дослідницького інтересу у туристів [6;7; 9,с.121].

Індустриальний туризм входить до культурно-пізнавального виду туризму. Проте займає невелику частку в цьому виді через те, що він не є надто поширеним в Україні, багато людей навіть не здогадуються, що такий вид туризму взагалі існує [1,с.98; 10].

Таким яскравим об’єктом індустриального туризму в Запорізькій області є Ботієвська вітроелектростанція (ВЕС).

Сонце нагріває поверхню Земної кулі не однаково. Коли тепле повітря піднімається вгору, що приходять на його місце холодні маси повітря, створюють вітер. Ми використовуємо цей вітер, щоб створити екологічно чисту електроенергію. Північно-Західне Приазов'я за своїм вітроенергетичним потенціалом займає лідируючі позиції в Україні і цілком придатний для розвитку вітроенергетики і будівництва вітроелектростанцій [4, с.58; 5].

Ботієвська вітрова електростанція, потужністю 200 МВт – найбільша вітроелектростанція в Україні. У 2012 році ДТЕК запустив перші вітротурбіни цієї сучасної вітрової електростанції, яка постачає будинки жителів України екологічно чистою енергією кожен день. Ботієвська вітрова електростанція розташована поруч з селами Ботієве і Приморський Посад Приазовського району Запорізької області.

Ботієвська вітрова електростанція має істотний екологічним ефектом. Щороку робота станції дозволяє знизити шкідливі викиди в атмосферу приблизно на 730 тисяч тонн CO₂. Це обсяг викидів 365 тисяч машин щороку. За 20 років експлуатації ВЕС можна буде заощадити 34,8 млн. тонн вугілля, які б знадобилися для роботи вугільних енергоблоків. Така кількість вугілля, зібране в одному місці, було б розміром з гору Говерла, заввишки 2 061 м [2].

На Ботієвській ВЕС використовуються 65 турбін датської компанії Vestas. Компанія Vestas – найстаріший і найдосвідченіший виробник вітротурбін в Європі. Турбіни V112-3.0, встановлені на Ботієвській ВЕС – одна з найсучасніших розробок компанії. ВЕС є найсучаснішою і найпотужнішою вітроелектростанцією в Україні. Станція входить в топ 5 найбільших наземних ВЕС Центральної та Східної Європи [9].

Площа поверхні, яку описують лопаті вітротурбіни, дорівнює 1 га, це розмір, практично рівний площі футбольного поля. Висота вежі однієї турбіни складає 94 м, що всього на 1 м менше висоти Статуї Свободи в Нью-Йорку. Загальна висота конструкції – 149 м, що практично дорівнює висоті

Кельнського собору. Довжина лопаті становить 55 м, що більше 9 машин Tesla model S, збудованих в лінію [2].

Утримати в вертикальному положенні таку високу конструкцію, як вітротурбіна, зовсім непросто. Розрахунок фундаменту дуже важлива частина при установці вітрогенераторів. Площі фундаменту в Ботієвській ВЕС були побудовані з урахуванням всіх особливостей і ризиків. Фундамент під кожен турбін у встановлювали на 16 палях з діаметром 1 м 20 см. Окремі палі йдуть углиб землі на 28 м, що відповідає висоті 9-поверхового будинку. Під кожен установку треба було використовувати 115 тон арматури і залити близько 1000 кубометрів бетону [2].

Ботієвську ВЕС, потужністю 200 МВт, обслуговують близько 20 осіб. Для отримання такої ж кількості електроенергії на українських ТЕС знадобилося б, в середньому, в 12 разів більше персоналу – 225 осіб [2].

Це найбільша і інноваційна ВЕС в Україні. Поєднання білосніжних гігантів-вітряків, футуристичного архітектурного ансамблю ВЕС, морського узбережжя і родючих полів створює унікальний для України краєвид (рис. 1).

Керівництво вітроелектростанції пропонує безкоштовні екскурсії на об'єкти станції. На екскурсіях відвідувачі дізнаються, як вітер створює екологічну енергію, яка запалює світло в наших будинках, відвідають центр управління станцією і майданчики вітропарку. Тур включає вступний інструктаж з техніки безпеки, коротку лекцію з демонстрацією фільму про будівництво Ботієвської ВЕС, огляд диспетчерського центру управління, виїзд до турбін і вежі вітрогенератора. Станція відкрита як для великих груп, так і для окремих туристів. Зазвичай, влітку на ВЕС багато туристів з числа відпочиваючих на узбережжі – по 2-3 людини, восени і навесні – в основному централізовані групи екскурсантів. Максимальна кількість екскурсантів – 30 осіб [11].

Рис. 1. Футуристичний краєвид Ботієвської ВЕС [3]

У 2018 році Ботієвська вітроелектростанція прийняла 1500 відвідувачів. На об'єкті побувало на 300 осіб більше, ніж роком раніше. Це демонструє зростання інтересу людей до відновлюваної енергетики в цілому, адже вона виробляє екологічно чисту електроенергію для України [11].

Ботієвська вітрова електростанція – одна з головних туристичних родинок півдня Запорізької області. Охочих побувати на найбільшій вітроелектростанції в Україні дуже багато – поїздки на ВЕС резервуються заздалегідь. Майже третина екскурсантів – діти шкільного віку. Керівництво місцевих шкіл централізовано організують такі тури для дітей, щоб показати їм пам'ятки району і області [11].

Географія відвідувачів охоплює не тільки Україну, а й зарубіжні країни – Данію, Німеччину, США, Грузію, Казахстан, Польщу та Японію.

З середини грудня 2018 року сезон відвідувань Ботієвської ВЕС було завершено. Нові екскурсії почались з кінця січня 2019 року. Вони

проводяться щоп'ятниці. Для того, щоб записатися на тур, потрібно залишити заявку на сайті Ботієвської ВЕС. Тур включає в себе огляд диспетчерського центру управління станцією, виїзд до турбін, відвідування майданчика у вежі вітрогенератора [11].

Зовсім скоро в Запорізькій області з'являться нові вітроенергетичні об'єкти, будівництво яких компанія ДТЕК ВДЕ закінчить в наступному році, які будуть входити до складу вітропарку «ДТЕК Приазовський», проектна потужність якого складає 500 МВт. Йдеться про Приморську і Орловську ВЕС – вони теж будуть відкриті для відвідування після введення в експлуатацію та налагодження всіх технічних процесів [12, с. 98].

Література:

1. Арсененко І.А., Топалова О.І., Гончаров В.С., Мельников О.В. Перспективи розвитку індустріального туризму в Запорізькій області Історико-географічний дискурс проблем геосфери: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. 16 травня 2016 р. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького. 2016. С.98-101.
2. Ботиевская ВЭС URL: <http://botievskaya.dtek.com/ru/>
3. В Запорожской области можно увидеть, как работает ветер URL: <http://iz.com.ua/zaporoje/v-zaporozhskoy-oblasti-mozhno-uidet-kak-rabotaet-veter>.
4. Воронка В.П. Оцінка вітроенергетичного потенціалу Північно-Західного Приазов'я *Географія та туризм*. 2012. №17. С.58-65.
5. Даценко Л.М., Молодиченко В.В., Воронка В.П. та ін. Фізична географія Запорізької області: хрестоматія. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 200 с.
6. Індустріальний туризм URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Індустріальний_туризм.
7. Індустріальний туризм і міські дослідження. URL: http://infotour.in.ua/industrial_tourism.htm.
8. Индтуризм. Ботиевская ВЭС. URL: <https://daily.scm.com.ua/indtourism-botiyevskaya-ves/>.
9. Казаков В. М., Мещанін І.І., Казакова Т.А., Завальнюк О.Й. Техногенний туризм в системі природокористування *Екологія і раціональне природокористування*:

Збірник наук. праць Сумського держ. педуніверситету ім. А. С. Макаренка. 2006. С. 221-229.

10. Лакіза В.В., Пенгрін С.М. Індустріальний туризм в Україні URL: https://revolution.allbest.ru/sport/00970849_0.html.

11. На Ботиевской ВЭС, что в Запорожской области, количество туристов увеличилось на четверть URL: <https://mig.com.ua/na-botievskoj-vjes-chto-v-zaporozhskoj-oblasti-kolichestvo-turistov-uvelichilos-na-chetvert/>

12. Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Використання відновлювальних джерел енергії та перспективи розвитку альтернативної енергетики в Запорізькій області. *Інтеграція фундаментальних та прикладних досліджень в географічній, екологічній та хімічній освіті*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Умань, 15 листопада 2018 р.). Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2018. С. 97-100.

УДК 911.3

*Ірина Василівна Горин,
аспірант кафедри економічної та соціальної географії,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ*

*Андрій Іванович Ковальчук,
аспірант кафедри геодезії та картографії,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ*

СУТНІСНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Оздоровчий туризм трактується як “...кожен вид подорожі, який сприяє тому, що особа, котра подорожує, або її сім’я, почувуються здоровішими” [6]. Одну з концепції оздоровчого туризму, яка часто використовується у літературі (з англ. healthtourism), розробив Й. Гудріх (“the concept of health-care tourism”). Вчений розглядає оздоровчий туризм як доцільне цілеспрямоване приваблення туристів інфраструктурою (напр., готелями СПА) або місцями атракції (напр., Баден-Баден, Bath), які виступають, як правило, головною складовою туристичної пропозиції [3].

Наукове електронне видання

ГЕОГРАФІЯ ТА ТУРИЗМ

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г.С. Сковороди
(26 лютого 2019 р., м. Харків)**

Матеріали подаються в авторській редакції. За зміст і фактологію
відповідальність несе автор.

**Відповідальний за випуск Муромцева Ю.І.
Комп'ютерна верстка: Муромцева Ю.І.**

Ум. друк. арк. 10,87

Державний вищий навчальний заклад
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди
м. Харків, 61002
вул. Алчевських, 29.